

DVE PRIKOLICE

MARINA LEVICKA

Preveo

Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Marina Lewycka
TWO CARAVANS

Copyright © Marina Lewycka 2007

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

Beračima kukolja iz Morkam Beja

Al' celo ovo društvo lepo molim,
Već kad pripovedam kako ja volim,
Ne uzmite mi za zlo to što velim,
Jer da razonodim samo vas želim.

Džefri Čoser, *Kenterberijske priče*,
prolog *Priče Žene iz Bata*

(Džefri Čoser, *Kenterberijske priče*,
EBG Beograd 1995, prevod prof. dr Boris Hlebec)

Dve prikolice

Ima jedno polje, široko polje nagnuto ka jugu povrh dugačkog brda što se gubi u tajnoj zelenoj dolini. Štite ga guste živice gloga i leske protkane divljim ružama i kozjom krvlju koje uveče puštaju opojan miris. Jutrom s Daunsa stiže lahor i ljubi vazduh svežim slanim mirisom sa Lamanša. Vazduh je zapravo tako prijatan da, sedeći gore, pomislite kako ste u raj. A na polju su dve prikolice – muška i ženska.

Ipak, da je ovo zaista rajski vrt, trebalo bi da tu raste i stablo jabuke, misli Jola. Ali ovo je engleski vrt, a polje je puno jagoda u zrenju. A umesto zmije, imamo Valjuška.

Sedeći na pragu ženske prikolice, lakirajući nokte na nogama ružičastom bojom mindušice, sitna putena Jola posmatra Valjuškov lendrover kako prolazi kroz kapiju u dnu polja i pridošlicu kako silazi sa suvozačkog mesta. Zbilja, ni za živu glavu nije shvatala zašto su poslali ovu debeljušnu devojkicu kad je sasvim jasno da im je neophodan još jedan muškarac, poželjno zreo, ali s kosom, dobrim nogama i spokojnom naravi, koji ne samo da bi brže brao, nego bi uneo i prijatan seksualni sklad u njihovu malu zajednicu, a svi vide da je ova gospođica prava lisica u

kokošinju i da će se svi muškarci nadmetati za njenu naklonost ne obazirući se na istinski razlog svog dolaska ovamo, to jest na branje jagoda. Ove misli tako su neprijatne da Jola ne može da se usredsredi, pa joj srednji prst na nozi postaje slika i prilika loše izvedene amputacije.

Tu je i pitanje prostora, misli Jola i odmerava novu devojkicu, koja prolazi pored muške prikolice i ulazi u polje. Iako žena ima više nego muškaraca, ženska prikolica je manja, ima četiri ležaja – s takvom prikolicom zakačenom za auto putuje se na Baltik na odmor. Jola je, kao nadzornica, osoba od položaja; iako niska, bujne je građe, pa je prirodno što spava sama na jednom ležaju. Marta, njena sestričina, spava na drugom ležaju. Dve Kineskinje – Jola nikako ne može da im upamti imena – dele sklopivi bračni krevet, koji kad se razvuče zauzme čitav pod. I to je to. Nema mesta više ni za koga.

Njih četiri davale su sve od sebe da im prikolica bude vesela i udobna. Kineskinje su zakačile na zidove slike životinjskih beba i Dejvida Bekama. Marta je pored Dejvida Bekama pričvrstila sliku Crne Bogorodice. Jola voli da sve lepo miriše, pa je stavila u šolju strukove divljih ruža i belo-zlatnih orlovih noktiju, da zasladi vazduh.

Na njihovoj prikolici naročito ljubak je domišljati prostor za skladištenje – mali plakari, vešto uklopljeni ormarići u visini glave i fioke s divnim ukrasnim ručkama u koje sve može da se sakrije. Jola voli red. Četiri žene vešto su izbegavale jedna drugu, obilazile se u skućenom prostoru ženski obzirno, za razliku od nesavršenih muškaraca, sklonih trapavosti i nepotrebnom rasipanju prostora, mada oni tome nisu krivi, a imaju i nekih dobrih osobina, o kojima će vam Jola govoriti kasnije.

Ova nova devojkica uletela je pravo u prikolicu i spustila torbu nasred poda. Došla je iz Kijeva, kaže gledajući oko sebe s osme-

hom. Deluje umorno i neuredno i pomalo se oseća na mast za prženje. Gde misli da stavi tu torbu? Gde misli da spava? Zašto se smeši? To bi Jola volela da zna.

* * *

„Irina, curice moja, još možeš da se predomisliš! Ne moraš da ideš!“

Majka jeca, tapka pocrvenele oči papirnom maramicom i pravi neprijatnu scenu na kijevskoj autobuskoj stanici.

„Majko, molim te! Nisam beba!“

Od majki se očekuje da plaču u ovakvim trenucima. Ali kad se i moj ogrubeli stari tata rasplakao, u zgužvanoj košulji, srebrne kose nakostrešene kao u bodljikavog praseta – u redu, priznajem, to me je prodrimalo. Nisam očekivala da će uopšte poći da me isprati.

„Irina, mala moja, čuvaj se.“

„Šta ti je, tata? O čemu je reč? Mislite da se neću vratiti?“

„Samo se pazi, mala moja.“ Šmrc. Ah.

„Nisam više mala, tata. Imam devetnaest godina. Misliš da ne umem da se staram o sebi?“

„O, golubice moja.“ Ah. Šmrc. Onda sam – to je bilo jače od mene – i ja zasuzila; šmrkala sam, uzdisala i tapkala oči sve dok nam vozač nije rekao da krećemo. Majka mi je tutnula u šake torbu s hlebom, salamom i kolačima od maka. Pa smo krenuli. Od Kijeva do Kenta za četrdeset dva sata.

U redu, priznajem, četrdeset dva sata u autobusu nije prijatno. Kad smo stigli do Lavova, primetila sam da mi gležnjevi otiču. Kad smo negde u Nemačkoj stali da sipamo gorivo, pojela sam poslednje mrvice kolača od maka i zalila ih vodom metalnog ukusa sa česme na kojoj je pisalo da voda nije za piće. U Belgiji sam dobila menstruaciju, ali primetila sam to tek kad mi je tamna mrlja krvi probila farmerke i uprljala sedište. U Francuskoj sam izgubila svaki osećaj u stopalima. Na trajektu za Dover

našla sam toalet i oprala se. Gledajući se u mutnom ogledalu iznad umivaonika jedva sam prepoznala bledo tamnooko lice koje mi je uzvraćalo pogled – jesam li ovo ja, ova mršava raščupana devojkica s kesicama ispod očiju? Prošetala sam da podstaknem protok krvi u nogama. Stojeći na palubi posmatrala sam kako se na bledom vodnjikavom svjetlu pojavljuju bele stene Engleske, lepe i tajanstvene. Zemlja mojih snova.

U Doveru me je dočekaio Vulk mašući papirom s mojim imenom – Irina Blaško. Kao i uvek, napisao je pogrešno. Moja majka bi ga opisala kao osobu s minimumom kulture. Ličio je na gangstera iz stripa, u crnoj jakni od veštačke kože – kakav užas! – koja je škripala kad hoda. Nedostajao mu je samo pištolj.

Pozdravio me je gundanjem. „Hrrr. Imaš pasoš? Papiri?“

Glas mu je bio dubok i ljigav, a gadno je zaudarao na cigarete i kvarne zube.

Ovaj tobožnji gangster mogao bi da opere zube. Potražila sam po torbi i pre nego što sam stigla išta da kažem zgrabio je moj pasoš i papire sezonskog poljoprivrednog radnika i gurnuo ih u džep na grudima svoje užasne jakne.

„Čuvam ovo za tebe. Mnogo loši ljudi u Englesku. Da ti ne ukradu.“

Potapšao se po džepu i namignuo. Odmah sam shvatila da se s takvim čovekom ne vredi raspravljati, pa sam bacila torbu na rame i krenula za njim preko parkinga do ogromnog sjajnog crnog vozila, nekakvog mešanca tenka i vojnog kamiona – tipično mafijaško vozilo. Ta skupa kola vrlo su omiljena među primitivnima i društveno nepoželjnima. Zapravo, Vulk je i ličio na svoja kola – debeo, građen poput tenka, sa sjajnim srebrnim sekutićem, sjajnom kožnom jaknom i neočešljanom kosom koja mu je, svezana u rep, visila niz leđa kao auspuh. Ha ha.

Uhvatio me je za lakat, potpuno nepotrebno – glupak, zar misli da ću da pobežnem? – i gurnuo me, takođe nepotrebno,

na zadnje sedište. Mafijaški auto iznutra je još jače bazdio na duvan. Sedela sam ćutke i nehajno gledala kroz prozor dok me je on grubo odmeravao u ogledalu. Šta bulji? Onda je zapalio smrdljivu cigaru – majka ih zove novoruske cigarete – kakav smrad! – i počeo da odbija dimove. Puć. Smrd.

Nisam posmatrala okolinu kako leti iza zatamnjenih prozora – bila sam suviše umorna – ali moje telo osetilo je svaku krivinu, trzaj i poskakivanje kad je kočio i skretao. Ovom lažnom gangsteru treba još dosta časova vožnje.

Na suvozačkom sedištu pored njega stajao je papirni zamotuljak s pomfritom; svaki čas je zavlacio levu ruku u papir, uzimao šaku krompirića i trpao ih u usta. Grab. Trp. Žvak. Grab. Trp. Žvak. Nimalo učtivo. No, mirisalo je neodoljivo. Miris cigara, cimanje kola kad je okretao volan jednom rukom a drugom punio usta i dug, uporan menstrualni bol izazivali su u meni istovremeno mučninu i glad. Na kraju je glad pobedila. Pitala sam se kojim jezikom ovaj gangster govori. Beloruskim? Bio je pretaman za Belorusa. Ukrajinskim? Nije mi delovao kao Ukrajinac. Možda je odnekud s istoka? Iz Čečenije? Iz Gruzije? Kako Gruzini izgledaju? S Balkana? Nagađajući, rekla sam na ruskom: „Molim vas, gospodine Vulk, mogu li da dobijem nešto za jelo?“

Podigao je pogled. Pogledi su nam se sreli u ogledalu. Zaista je imao gangsterske oči – otrovne crne bobice pod obrvama čupavim kao prerasla živica. Posmatrao me je uvredljivo, kližeći pogledom po meni.

„Mali cvetić gladna?“ Progovorio je na engleskom, iako je sigurno razumeo moj ruski. Verovatno potiče iz neke odnedavno nezavisne zemlje bivšeg Sovjetskog Saveza, u kojima svako zna ruski, ali ga niko ne govori. U redu, znači hoće engleski? Pokazaću mu.

„Da, potpuno ste u pravu, gospodine Vulk. Ako vam trud nije suviše velik, bila bih vam duboko zahvalna kad biste mi ponudili nešto za jelo.“

„Nema problema, cvetić mali!“

Uzeo je još jednu šaku pomfrita – grab, trp, žvak – a onda skupio ostatak u masni papir i dao mi ga preko naslona sedišta. Kad sam posegnula da uzmem, na sedištu gde su stajali krompiriči videla sam još nešto. Nešto malo, crno i strašno. *Šta je to?* Je li to pravi pištolj?

Srce mi je jače zakucalo. Šta će mu pištolj? *Mama, tata, pomagajte!* U redu, samo se pretvaraj da ništa nisi primetila. Možda je prazan. Možda je upaljač za cigarete. Razmotala sam zgužvani papir – ličio je na ušuškano masno gnezdo. Krompiriči su bili debeli, meki i još topli. Ostalo ih je samo šest, i nešto mrvica. Pojela sam ih jedan po jedan. Bili su slankasti, s tek kapljicom sirćeta i – mmm! – neopisivo ukusni. Mast mi se uhvatila za uglove usana i stvrdnula na prstima, pa sam morala da ih oližem, ali trudeći se da to izvedem neupadljivo.

„Hvala vam“, rekla sam učtivo, jer neuljudnost je znak minimuma kulture.

„Nema problema. Nema problema.“ Mahnuo je pesnicom kao da pokazuje svoju velikodušnost. „Hrana u putu. Sve će se dodati tvojim troškovima života.“

Troškovima života? Nisam želela više nikakva neprijatna iznenađenja. Posmatrala sam njegova leđa, škripavu jaknu napetu po šavovima, čupavi konjski rep, debeli žućkasti vrat, pahulje peruti po okovratniku od veštačke kože. Ponovo me je obuzimala mučnina.

„Kakvi su to troškovi?“

„Troškovi. Troškovi. Prevoz. Smeštaj.“ Podigao je obe ruke s volana i mahnuo njima. „Život na Zapadu mnogo skup, cvetić mali. Ko će platiti za taj raskoš, šta misliš?“

Iako je njegov engleski bio zapanjujuće loš, reči su kuljale kao unapred pripremljen govor. „Misliš da ćeš dobiješ sve to za džaba?“

Znači majka je bila u pravu. „Svako vidi da takve agencije vode lupeži. Svako osim tebe, Irina.“ (Kao što vidite, moja majka ima neprijatnu naviku da me ponižava.) „A ako ih slažeš, Irina, ako im kažeš da studiraš poljoprivredu iako to uopšte nije istina, ko će ti pomoći ako nešto pođe naopako?“

Onda je na svoj histerični način nabrojala sva zla koja mladu Ukrajinu mogu da zadese na Zapadu – sve one priče i tračeve iz novina.

„Ali svako zna da se tako nešto događa samo glupim i neobrazovanim devojkama, majko. To se meni neće desiti.“

„Ako mi kažete koliki su ti troškovi, ja ću se potruditi da ih isplatim.“

Govorila sam uljudno i učtivo. Hromirani zub je blesnuo.

„Cvetić mali, prvo se plate troškovi, onda dobiješ platu. Nema šta da se priča. Nema problema.“

„A vi ćete mi vratiti pasoš?“

„Tačno tako je. Radiš, dobiješ pasoš. Ne radiš, nema pasoš. Neko poseti tvoju majku u Kijev, kaže Irina ne dobar radnik, velika problema za nju...“

„Čula sam da u Engleskoj...“

„Engleska se menja, cvetić mali. Engleska sada zemlja šansi. Engleska nije kao u tvojoj knjizi.“

Setila sam se zgodnog gospodina Brauna iz udžbenika *Hajde da govorimo engleski*. Kad bi on bio ovde!

„Odlično govorite engleski. Govorite li možda i ruski?“

„Engleski. Ruski. Srpskohrvatski. Nemački. Svi jezici.“

Znači, on sebe vidi kao lingvistu. U redu, neka priča.

„Mislim da vi niste ovde rođeni, gospodine Vulk. Je li tako?“

„Misli šta hoćeš, cvetić mali.“ Pohotno mi je namignuo u ogledalu i blesnuo srebrnim zubom. Onda je počeo da tresе glavom kao da istresa perut.

„Sviđaš ovo? Žene vole?“

Trebalo mi je nekoliko trenutaka da shvatim da govori o svom konjskom repu. Da li on tako zamišlja flert? Na lestvici privlačnosti dala bih mu nulu. Za osobu s minimumom kulture svakako je bio pretenciozan. Šteta što majka nije ovde da ga stavi tamo gde mu je mesto.

„Potpuno je neodoljivo, gospodine Vulk.“

„Sviđaš? A, cvetić mali? Hoćeš pipneš?“

Konjski rep je poskakivao gore-dole. Zadržala sam dah.

„Slobodno. Hrrrr. Pipni. Ajde“, rekao je s ogavnim ljigavim oduševljenjem.

Pružila sam ruku; bila je još masna i mirisala je na pomfrit.

„Pipni. Uživaj.“

Dotakla sam – podsetilo me je na pacovski rep. Onda je trznuo glavom i zamigoljilo mi se među prstima kao živi pacov.

„Čuo sam žene ne mogu odole ovakvoj kosi zato što podseća na muški ogan.“

O čemu priča, za ime sveta?

„Ogan?“

Načinio je prostački gest prstima.

„Ne boj se, cvetić mali. Podseća te na tvog momka, a?“

„Ne, gospodine Vulk, pošto nemam momka.“

Odmah sam shvatila da nije trebalo to da kažem, ali bilo je prekasno. Reči su mi prosto izletele i nisam mogla da ih vratim.

„Nemaš momka? Kako takav cvetić mali nema momka?“ Glas mu je ličio na toplu mast za prženje krompirića. „Hrrr. Možda to dobra prilika za mene?“

Načinila sam glupu grešku. Sad me je uhvatio. Pritesnio me je u ugao.

„Možda jednom iskoristimo dobru priliku, a?“ Izdisao je smrad cigara i pokvarenih zuba. „Cvetić mali?“

Kroz zatamnjeno staklo videla sam šumu i lišće išarano sunčevim zracima. Kad bih samo mogla da iskočim iz kola, zakotrljam se po livadi i otrčim među stabla. Ali vozili smo se prebrzo. Zažmurila sam i pretvarala se da spavam.

Vozili smo se u tišini dvadesetak minuta. Vulk je zapalio novu cigaru. Gledala sam ga kroz trepavice kako pučka pogrbljen nad volanom. Puć. Smrd. Puć. Smrd. Koliko još ima? Onda je pod točkovima zakrckao šljunak i uz poslednji silovit trzaj mafijaška kola su stala. Otvorila sam oči. Zaustavili smo se ispred ljupke seljačke kuće strmog krova smeštene usred letnje bašte sa stolicama i stolovima iznesenim na travnjak koji se spuštao do plitke staklaste reke. Sve je izgledalo baš kao što treba da izgleda u Engleskoj. Najzad ću, pomislila sam, videti normalne ljude. Govoriće sa mnom na engleskom. Poslužiće me čajem.

Ali nisu. Umesto svega toga, jedan zdepasti čovek crvenog lica, u prljavoj odeći i gumenim čizmama – farmer, pretpostavila sam – izašao je iz kuće i pomogao mi da izađem iz Vulkovog vozila, mrmljajući nešto što nisam razumela, ali što svakako nije bio poziv na čaj. Odmerio me je od glave do pete onako nepristojno, kao da sam konj kog je upravo kupio. Onda su on i Vulk promrmljali nešto jedan drugom, prebrzo da išta čujem, i razmenili koverte.

„Zbogom, cvetić mali“, rekao je Vulk s onim masnim osmehom. „Vidimo se. Možda napravimo mogućnost?“

„Možda.“

Zнала sam da nije trebalo to da kažem, ali suviše sam žudela da ode.

Farmer je gurnuo moju torbu u lendrover, a onda je u vozilo gurnuo i mene, usput me dobro opipavši otpozadi, što je bilo

sasvim suvišno. Trebalo je samo da me zamoli, pa bih ušla sama.

„Vodim te pravo na polje“, rekao je dok smo se truckali uskim vijugavim puteljcima. „Možeš da počneš s branjem po podne.“

Posle nekih pet kilometara lendrover je skrenuo kroz kapiju. Obuzelo me je olakšanje kad sam najzad stupila na čvrsto tlo. Prvo sam primetila svetlost – zaslepljujuća slankasta svetlost poigravala je nad sunčanim poljem, dozrelim jagodama, malom okruglastom prikolicom smeštenom na brdu i duguljastom prikolicom sličnom kutiji u uglu, nad šumom i dugačkim oblim horizontom. Nasmejala sam se za sebe. Znači, ovo je Engleska.

* * *

Muška prikolica je nepokretna, olupana kutija od fiberglasa pored kapije u dnu polja, pored nove montažne zgrade u kojoj se svakog dana jagode pakuju u sanduke i mere. U jednom uglu zgrade su toalet i tuš – mada tuš ne radi, a toalet je noću zaključan. Zašto je zaključan, pita se Andrij. Šta ima loše u korišćenju toaleta preko noći?

Probudio se rano, pune bešike i s neodređenim osećanjem nezadovoljstva samim sobom, drugovima iz prikolice i životom u prikolici uopšte. Zašto je, na primer, muška prikolica, iako je veća od ženske, mnogo natrpanija? Ima dve prostorije – jednu za sedenje i jednu za spavanje – ali u spavaćoj sobi Tomaš spava sam u bračnom krevetu, a njih trojica ostalih spavaju u dnevnoj sobi. Kako se to dogodilo? Andrij je spavao na jednom kauču, a Vitalij na drugom. Emanuel je načinio sebi mrežu za spavanje od starog čaršava i plavog kanapa za pakovanje; vešto je sve prepleo i svezao i okačio je mrežu od ugla do ugla – leži

tamo duboko dišući, sklopljenih očiju i anđeoskog osmeha na okruglom smeđem licu.

Andrij se seća kako se Emanuel zapanjio i užasnua kada mu je seljak predložio da spava u bračnom krevetu s Tomašem.

„Gospodine, mi u Čičevi imamo jednu poslovicu. Jedna nozdrva je premala za dva prsta.“

Posle je odveo Andrija u stranu i šapnuo mu: „U mojoj zemlji homoseksualnost je zabranjena.“

„Ne brini“, odvratio mu je Andrij takođe šapatom. „On nije homoseks, samo jako smrdi.“

Da, Tomaševe patike bile su još jedna nevolja – njihov smrad ispunjava čitavu prikolicu. Najgore je noću, kad izuje patike i smesti ih ispod kreveta. Isparenja su se dizala, ogavna i lepljiva, i širila se kao ružan san, probijala se kroz zavesu između dnevne i spavaće sobe, lebdela ispod tavanice kao zloduh. Ponekad je Emanuel noću nečujno ustajao iz mreže i iznosio patike napo-
lje na prag.

Još nešto – zašto u muškoj prikolici nema slika na zidovima? Vitalij drži sliku Džordana ispod kreveta; tvrdi da će je zalepiti na zid kad nađe čime. Tamo drži i tajnu zalihu piva u limenkama i dvogled. Tomaš ispod svog kreveta drži gitaru i jedne Joline gaćice. Emanuel čuva kesu punu zgužvanog papira.

Ali najgore je to što zbog nagiba i pravca u kom je prikolica postavljena ženska prikolica može da se vidi samo kroz prozor iznad Tomaševog kreveta. Da zamoli Tomaša da se pomeri kako bi proverio da li je devojkica još tu? Ne. Samo bi smišljali glupave šale.

* * *

U ženskoj prikolici budne su od zore. Jola je iskustvom naučila da treba da ustaju rano ako ne žele da im Valjušak pokuca na